

ابو معشر بلخی

نویسنده : دکتر بصیر کامجو

ابومعشر جعفر فرزند محمد فرزند عمر بلخی تاجیک تبار ایرانی در سال (172 هـ. ق.) در بلخ بامی به دنیا آمد و در سال 883 میلادی (272 هـ. ق.) در سن صد سالگی در شهر واسطه بدرود حیات گفت. او از شاگردان یعقوب فرزند اسحاق کندی (وفات در حدود 258 هجری) فیلسوف مشهور عرب ، از بزرگان و ریاضیدانان و منجمان قرن سوم هجری است.

او ابتدا فلسفه آموخت و بعد به علم نجوم پرداخت و از سن 47 سالگی به تحصیل ریاضیات پرداخته و با اشتیاق فراوان به تحصیل و تکمیل نجوم اشتغال یافت، منجمان معروف به اقوال و آراء وی متمسک می شدند. این دانشمند بزرگ تاجیک تبار خراسانی از يك خانواده تازه مسلمان در شهر بلخ بدنيا آمد . وی در جمع طلاب فقه و حدیث وارد شد و نزد علمای پارسای مدرسه طاهریه بلخ به عنوان دانشجوی پرهیزکار شهرت یافته بود و در مقدمات عربی و ادبیات و ریاضیات پیش رفته و او را در ردیف فضلا و متعصبان درجه دو رسانیده بود.

ابومعشر بلخی تحصیلات خود را در بغداد در نجوم و حکمت و ریاضیات به پایه اکمال رسانید.

وبعداً بنابر استدعای بزرگان خراسان به شهر بلخ بازگشت ابومعشر قریب چهل کتاب در علم نجوم تألیف کرد. و در شقوق مختلفه دارای تألیفات متعددی است که از آن میان در حدود « 12 » کتاب اکنون در دست است :

1 - « رساله در اتصال کواکب و قرانات » بزبان فارسی و عربی موجود است .

2 - الادوار والالوف ،

3 - کتاب الموالید ،

4 - احکام تحویل سنّی الموالید ،

5 - کتاب الاصل ،

6 - اثبات علم النجوم ،

7 - احکام تحویل سنّی عالم .

8 - کتاب الامصار ،

9 - کتاب الجمهوره ،

10 - اسرار النجوم ،

11 - تقویم البلدان ،

12 - طبایع البلدان . (4) می باشد .

آثار این دانشمند بزرگ خراسان از نگاه دقت در وقت محاسبات نجومی و صحت احکام بی نظیر شناخته شده است. پادشاهان و امرای وقت نسبت به نظر ها و احکام ابومعشر بلخی اعتقادی کامل داشتند. ابومعشر بلخی در اثر حرص قوی و همت فتورناپذیر در تمامی شعب حکمت بویژه در ریاضیات و نجوم و هیئت دارای بصیرتی فوق العاده و استاد کل وقت و سرآمد اهل فن و منجم مخصوص خلیفه وقت عباسی بود و نوادر بسیاری در استخراجهای نجومی وی منقول و احکام عجیبه صادقانه بدو منسوب می باشد.

منابع و مأخذ

- 4 - فرهنگ فارسی ، مؤلف : دکتر محمد معین ، چاپ یازدهم - چاپخانه سپهر ایران ، 1374 هـ. ق. ج 1 ، ص 95 .